

Іванюк Марина Олександрівна
Національний авіаційний університет
Гуманітарний інститут, кафедра авіаційної психології
Погорільська Н.І. канд. психол. наук, доцент кафедри авіаційної психології
Гуманітарного інституту Національного авіаційного університету

СТАВЛЕННЯ ДО СЕБЕ ТА СІМЕЙНИЙ СТАН МОЛОДОГО ВИКЛАДАЧА-ПОЧАТКІВЦЯ ЯК ЧИННИКИ ЙОГО ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТОВАНOSTI ДО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проблема адаптації молодих спеціалістів є однією з найбільш важливих соціально-психологічних проблем сучасного суспільства. Професійна адаптація молодих викладачів-початківців має свої особливості: чим вищий рівень професійної адаптації викладача, тим швидше зростає його професійна майстерність та вміння, тим повніша його віддача і вплив на особистість, яка формується (М. М. Заброцький). В період адаптації викладач-початківець усвідомлює основні цілі своєї діяльності, її принципи, відбувається приведення професійних знань, умінь і навичок відповідно до вимог професії.

На думку більшості дослідників (Л. В. Долинська, Н. В. Кузьміна, С. Д. Максименко, А. К. Маркова, Д. Ф. Ніколенко, В. В. Рибалко, М. М. Заброцький, О. В. Скрипченко та інші), професійна адаптація особистості вимагає цілеспрямованого формування професійної свідомості та знання людини про саму себе як про суб'єкт професійної діяльності. Особливе значення при цьому відіграє емоційно-оціночна підструктура самосвідомості, а саме ставлення до себе як узагальнене почуття суб'єкта щодо свого Я. Також важливе значення для психологічної адаптації молодого викладача, може мати його сімейний стан. В нашому дослідженні розглянуто два його види: одружений/неодружений.

Відтак, мета даного дослідження полягала у встановленні особливостей зв'язку модальностей ставлення до себе викладача-початківця та його сімейного стану із психологічною адаптованістю до науково-педагогічної діяльності. Це дасть змогу прогнозувати процес професійної адаптації викладачів-початківців згідно особливостей їх ставлення до себе та сімейного стану, а також надати практичні рекомендації, щодо покращення ефективності діяльності молодих спеціалістів і полегшення процесу адаптування в нових умовах.

Для досягнення мети було використано методику дослідження ставлення до себе (В. В. Столін, С. Р. Пантїлєєв), перевагою якої є спрямованість на визначення необхідних вимірів (модальностей), опитувальник для оцінки рівня соціально-психологічної адаптації працівника організації (Р. Х. Ісмаїлов), який застосовувався для визначення оцінки рівня ряду аспектів професійної адаптації та анкети власної розробки для збору демографічних даних досліджуваних.

До складу вибірки увійшло 30 викладачів-початківців, тобто молодих спеціалістів, стаж роботи яких не перевищував трьох років. Серед досліджуваних було 18 жінок і 12 чоловіків. Середній вік – 24-25 років. За сімейним станом 19 осіб були одруженими і 11 осіб у шлюбі не перебували.

Для статистичної обробки результатів були використані дискримінативний, кореляційний та множинний регресійний аналізи. За допомогою кореляційного аналізу були виявлені прямі зв'язки між впевненістю в собі молодого спеціаліста та

його ставленням до праці (0,486, при $p > 0,05$), між самокерівництвом та ставленням до керівника (0,464, при $p > 0,05$). Тобто, уявлення викладача про те, що його особистість, характер і діяльність здатні викликати в інших повагу, симпатію, схвалення (дзеркальне «Я»), відчуття цінності власної індивідуальності прямо пов'язано із відчуттям задоволеності своїм місцем в колективі. Високий рівень самокерівництва викладача-початківця, тобто його відчуття обґрунтованості і послідовності своїх внутрішніх прагнень і цілей, сприяє кращому ставленню до керівника. Також зафіксовані були прямі зв'язки між прив'язаністю до себе молодого спеціаліста, його бажанням чи небажанням змінюватися стосовно наявного стану та задоволеністю умовами праці (0,593, при $p > 0,01$): високий рівень впевненості в собі сприяє кращому ставленню до праці і більшій задоволеності умовами праці.

В ході проведення множинного регресійного аналізу, з метою встановлення впливу самоставлення на професійну адаптованість молодих спеціалістів, були зафіксовані фактори, які сприяють адаптованості викладачів-початківців. До них відносяться: відчуття причетності до великого колективу в масштабах університету, відчуття об'єднання спільною метою у професійній діяльності, а також відношення до праці, як фактору покращення їх матеріального становища. Факторами, які, навпаки, перешкоджають адаптованості у 90% досліджуваних виявилися незадоволеність умовами праці та у 45% – собою на роботі.

Також, в результаті проведення кореляційного та регресійного аналізу було встановлено, що сімейний стан (одружений/неодружений) не є детермінантою психологічної адаптованості викладачів-початківців. Реалізація себе як педагога, самоактуалізація, творчий пошук, професійне становлення в період професійної адаптації молодого спеціаліста здійснюється безвідносно до його сімейної сфери.